

KÜLÖNFÉLÉK.

Martineau-emlékünnap. Az angol unitáriusok dr. Martineau Jakab születésnapjának századik évfordulóján (május 2.), Oxfordban emlékünnapet tartottak. Ünnepeles formában újították fel e kiváló keresztény gondolkozó és magasabb életű ember emlékezetét. Dr. Drummond és Carpenter tanárok rajzolták vallási irányát és életpályáját és védték az ellen a téves feltevés ellen, hogy az ő vallása főleg értelmi alapon nyugodott. Ő elismerte, hogy a vallásos érzés elébb jelentkezik, mint a vallási eszme és a legmélyebb hit és imádat, mint a hitvallás megállítása. A vallás alapjait az emberi szívben, az emberi észben és lelkiismeretben kereste. Az evangéliumokat alávettette a történelmi kritikának, de a Krisztus előtte még nagyobb szépségben jelent meg és mint a keresztény jellemnek legfőbb példánya, ki iránt a legnagyobb hódolattal adózott.

A Martineau emlékünnap alkalmából mi följegyezhetjük azt is, hogy mily rokonszenvvel viseltetett a szabadságszerető népek iránt. A forradalom után Angliába menekült magyar száműzöttek iránt mindig érdeklődött és emléke maradt fenn annak is, hogy Lengyelországnak visszaállítását óhajtotta. 1890-ben egy angol nagy lap több kiváló ember véleményét kérte ki az Oroszországtól Szibériába száműzöttekkel való kegyetlen bánásmódra nézve. Martineau sajnálta, hogy a krimeai háború oly hamar véget ért. „Ha Sebastopol eleste után más mezőn folytatják a háborút, mondotta, Lengyelország fölszabadított volna és Európát sok veszélytől és zavartól megkímélik, ha az alkalmat felhasználva, Lengyelországot felszabadítják“. A szabadságnak híve volt nemcsak a szellemiekben, hanem, bár azokkal hivatalosan nem foglalkozott, a politikai ügyekben is.

A Brahmo-Somaj egyik lapja írja dr. Martineauról: „A ki a művelt nevet igényli napjainkban, alig hisszük, hogy igényt tarthatna arra, ha nem ismerős e nagy gondolkozó vezéreszméivel. Arra kérjük azért tanult ifju embereinket, szenteljenek időt e nagy mester műveinek tanulmányozására. Ez ország theistái nem ünnepelhetik jobban Martineau születésének századik évfordulóját, mint ha egy társaságot alakítanak arra, hogy a theismus e bölcsészének műveit tanulmányozzák. És még jobban teszik — merjük mondani — hogy ha a Martineau iratait Channing irataival párhuzamosan tanulmányozzák, mert az egyik a másiknak megértését kölcsönösen elősegíti“.

A tordai gymnasium visszaállítása. Midőn a magyar közoktatásügyi minster a 70-es években tervbe vette, hogy Tordán egy polgári iskolát állítson fel, az ottani és környékbeli híveink közt az a gondolat terjedett el, hogy a gymnasiumra nincs többé szükség s a tordai unitár. algymnaziumot kell átváltoztatni a célba vett polgári fiúiskolává. Ezt az eszmét egész Torda és a régi Aranyosszék túlnyomó része magáévá tevén, ez irányban ajánlat és indítvány tétetett egyházunk főhatóságánál. S főhatóságunk miután nem bírta a gymnasiumot a haladó kor kívánalmainak megfelelőleg berendezni, hajlandónak is nyilatkozott, hogy iskoláját bizonyos feltételek mellett bérbe adja.

Igy köttetett meg nem minden ellenvélemény és küzdelem nélkül 1878-ban a közoktatási minster és egyházunk főtanácsa közt 20 évre a bérleti szerződés, mely szerint a gymnasium 5 tanterme s megfelelő más helyiségek évi 520 frt bér fizetése mellett átengedtetett a polg. fiúiskolának, kikötetvén, hogy annak tanterve úgy állíttassék meg, hogy az egyház a latin nyelvet az önként jelentkezőknek taníttathassa.

A bennlakás és a 4 elemi osztály az eddigi módon továbbra is megmaradt az egyház hatósága alatt s a részben kettős intézet igazgatójára nézve olyan megállapodás jött létre, hogy azt az egyházi főtanács ajánlatára a minster nevezze ki.

1878. sept. 1-én tehát a polgári fiúiskola megnyílt s fokonyként egyike lett az ország jónevű és legvirágzóbb hasonló intézeteinek. Mindennek ellenére is úgy a városnak, mint a megyének egész közönsége arra a meggyőződésre jutott, hogy a további célokat illető követelményeknek a polgári iskola nem felel meg. Ezért erős áramlat indult meg egy állami főgymnasium felállítására érdekében, melyre azonban a közoktatásügyi minster úr, a város és megye nagy anyagi áldozatai ajánlata mellett is több versen tagadólag nyilatkozott, hivatkozva —

állítólag — Kolozsvár és N.-Enyed közel voltára, holott Szamosujvár és Dés, hol állami segélylyel főgymnasiumokat állítottak fel — még közelebb vannak Kolozsvárhoz, mint Torda. Így maradt Torda-Aranyos megye az egyetlen az országban, melynek területén semmi nevű gymnasium nem létezik.

A kormány, a minster és egyházunk közti szerződés idejének 1898-ban 3 évre, majd újra 2 évre meghosszabbítása után a múlt évben a szerződést 1905. sept. 1-re felmondotta, a polgári fiúiskolának telket vásárolt s az építésre az intézkedéseket megtette.

E körülményt az E. K. Tanácsa a múlt évben tartott főtanácsnak bejelentvén, ez egyhangulag kimondotta, hogy a gymnasium visszaállítását úgy történelmi nagyérdemű múltja, mint nemcsak egyházunk, hanem a város és egész megye nemzeti közművelődési érdekében óhajtja s ez irányban az előkészületek megtételére az E. K. Tanácsot megbizta, utasítván, hogy a várost és megyét is szólítsa fel támogatásra, miután egymagában a visszaállítást eszközölni nem bírja.

Az egyezkedést, tanácskozást, tervkészítést oly biztató eredménnyel hajtotta végre, hogy a folyó évi június 18-ra csupán ez ügyben egybehívott főtanácsnak a visszaállítást teljes megnyugvással ajánlhatta.

Ugyanis Torda városa 4000 K., Tordaaranyos-megye törvényhatósága pedig 6000 K. évi segélyt szavazott meg a fontos feladathoz méltó előzékenységgel és áldozatkészséggel.

Az egyházra még mindig mintegy évi 20.000 K. fenntartási összeg terhes súlya nehezedik, de ennek tetemes része a tőkésített hasznóbér, a dr. Brassai Sámuel és Czákó László kegyes alapítvány kamataiból s a tanulóktól befolyó jövedelmekből fedezhető lesz.

Teljes bizalommal számít a főtanács tordaaranyos-megyei egyházközségeink és egyes hiveink eddig is oly sokszor tapasztalt áldozatkészségére is, annyival inkább, mert az épület átalakítása és új építkezések még 20–25.000 K.-t kívánnak.

Az elfogadott tervezet szerint 1905. sept. 1-én az I. és II. osztály nyílik meg 3 tanárral, 1906-ban a III. és 1907-ben a IV.-ik, mikor a teljes tanári létszám 5 r., 1 h. és 1 felügyelő tanárból, s a hitoktató, ének, rajz, tornatanítóból fog állani. A polgári iskola III. és IV. osztályában a latin nyelvet az egyház még a következő két tanév folytán taníttatni fogja. A főtanács Varga Dénest, a ki eddig is igazgatója volt az unitárius iskolának is, megválasztotta továbbra is, a ki hisszük, a megválasztást elfogadja s ismert buzgóságával ezt is oly virágzóvá teszi, a minővé lett az igazgatása alatt a polgári iskola. Részünkről úgy

az egyházi, mint a megyei és városi intéző férfiaknak szerencsét kívánunk lelkes fáradozásaikhoz. Hisszük, hogy sok nemzedék a nemzeti előhaladás törekvésével fogja áldásos működésüket meghálálni. (B. G.)

Rédiger Gézát, az „Erdélyi Irodalmi Társaság“ májusi közgyűlésén választotta meg rendes tagnak Jékey Aladár költő és Kozma Ferencz író ajánlatára. Az ajánlatból, mely előbb életrajzi adatait közli, hogy 1845-ben született Tordán s 1862-ben jött a kolozsvári unitárius kollégiumba tanulni, s előbb homoródújfalvi pap s 1876-tól szabédi — itt közöljük a következő jellemző részletet:

„A mily gondos és lelkiismeretes pásztora nyájának, épp oly gondos, önfeláldozó családapa is Szűkös anyagi viszonyok között tíz gyermeknek kellett méltó nevelést adnia s a mikor az életgondok terhe alatt már már csüggedett, jött a lelkesítő Múza, hozta neki az ég sugalmát, ő adta hozzá a szót, a hangot s folyt, folyt a dal a költő-pap szívéből közvetlenül, keresetlenül. Minden nemes érületnek van egy-egy zengő húrja lelkében. Ha a hazáról ir, csupa függetlenség, ha Istent dicsér, csupa hódolat, ha egyéni érzelmeit zengi, csupa szív.

Költői műveit a következőkben összegezhetem:

1. Két kötet vegyes költemény. Ezek közül az első ifjúkori, melyet annak idejében a legszigorubb kritikus, Gyulai Pál méltatott bírálatára s ő maga is elismerte, hogy fogyatkozásai mellett is sok élvezetet nyújtott és szívesen olvasta.

2. A „Jóslat“ cz. öt felvonásos dráma, mely színpadi jelenítésre kevésbé alkalmas ugyan, de a sajtó egyhangulag, mint igen becses olvasmányt regisztrálta.

3. Az „Ember tragédiájáról“ írott essayje, mely a régi „Baloldal“ cz. lapban keltett méltó figyelmet.

4. A „Kineses Jancsi“ cz. Révai-féle pályadíjat nyert népies elbeszélő költeménye.

5. A „Keresztény Magvető“-ben megjelent s a nők számára írott gyönyörű imái, egyházi beszédei, legendái s Dávid zsoltárainak mesteri áttételei.

Szóval, ez a lánglelkű hazafi, ez a puritán jellemű költőpap felejthetetlen emlékü néhai elnökünk, gróf Kuun Gézának örökül hagyott óhajta szerint is nagyon, de nagyon rászolgált arra, hogy érdemeit az „Erdélyi Irodalmi Társaság“ is méltányolja.

Jékey Aladár r. tag.

Angolországban nagy feltűnést keltett az anglikán magas egyház több lelkesének együttes nyilatkozata. Alig mult két-három éve, hogy

az anglikán magas egyház papjai bizonyos formákban és elvekben annyira közeledtek Rómához, hogy attól lehetett tartani, hogy az anglikán egyház magas egyháza (High Church) rómaivá lesz. És most éppen a magas egyházból irt alá száz lelkész egy nyilatkozatot, melyben a bibliai kritika jogosultságát hangsúlyozzák és kívánják, hogy az egyházi hatóság azt ne akadályozza, hanem adjon szabadságot az új szövetség vizsgálatára, melyet „őszinteséggel, Isten és az igazság iránti tisztelettel és a Krisztus egyháza iránt teljes hűséggel fognak használni“. Kívánják azt is, hogy az oly jelöltől ne tagadják meg a felszentelést, kinek egyetlen hibája, hogy a történelmi kritikát helyesen és tisztelettel alkalmazta az evangéliumokra. A nyilatkozatot az anglikán egyház minden lelkészének megküldötték. És eddig 1694-en írták azt alá.

Franciaországban az állam és egyház szétválasztása napiranden van. A mit a Combes-kormány kezdett, a Rouvier-kormány némi módosítással folytatja. A római katolikusok sajnálattal látják, hogy katolikus Franciaország nincs többé. De a „Lieu“ című lap azt is beismeri, hogy nem annyira ellenségei támadásaitól esik el, mint saját belső hibáiból. A katolikus Franciaország hovatovább kevésbé volt lényegileg keresztény. A vallási forma kétségtelenül megvan. De a megkereszteltekben mind kevesebb lesz a vallási és erkölcsi tartalom, úgy, hogy a nagyobb résznél a vallás semmi egyéb, mint pusztán szertartás. És lehet-e csodálni, ha a vallási képmutatásnak nincs eredménye. Tehát mindenek előtt — mondja, — saját magunkon kell javitanunk s törekednünk kell politikai szabadságra, a társadalmi kötelességek teljesítésére és értelmi haladásra.

Az állam és egyház szétválasztásának hatása a protestansoknál, hogy a különböző pártárgyalatok a közös dolgokra nézve mindinkább keresik az egyesülést és kívánják, hogy a parlament tartsa tiszteletben a presbyteri és zsinati szervezetet, mert ez a francia reformált egyháznak ereje és dicsősége és ne vonja el a „vallási társulatok“ közgyűléseitől a juridikai hatalmat, mert ez a francia protestantizmusra nézve, melynek jellege nemzeti, a legnagyobb mértékben igazságtalan lenne és elnyomását jelentené. Ily értelemben határozott a közelebb Reimsban tartott zsinat is (Le synode general officieux).

A német katolikus lapok a protestans orthodoxok és liberálisok közt most folyó harcot említve, eltökölhetetlen örömmel adnak hírt a protestáns egyháznak belső bajairól. Velük szemben büszkén hirdetik a katolikusnak tanításában is reudithetetlen szilárdságát, a bibliának, hagyománynak és az egyházi tanítói hivatalnak állhatatosságát, a melyek közül a két utóbbit nélkülözi a protestantizmus. Ennek

azt is szemére vetik, hogy kár volt négyszáz év előtt elválnia a kath. egyháztól s új vallásokat alapítani, a melyek most fölbomlásban vannak, mert nemcsak a hiveik, hanem a lelkészeik is elfordulnak tőlük. A mire Pfleiderer és Harnack ezt a választ adták: Ha a hitéhez szigoruan ragaszkodó katolikus egyházban megszámlálnák az egyház hivatalos hitét, őszintén és föntartás nélkül valló papok és hivek számát: ez fölötte s nagyon ijesztőleg zsugorodnék össze. S a két berlini protestáns professor szerint nemcsak a protestántizmus belső baja, hogy a hit minden társadalmi osztályban megfogyatkozik, hanem legalább is ugyanolyan mértékben a katolicizmusé is.

Mohamed születésének 13-ik százévi fordulóját ünnepelte a mohamedán világ május 20.-án. A próféta hiveire nézve szent nap volt ez és mindennütt, a hol mohamedánok laknak, megülték ez ünnepet, Törökországban, Perzsiában, Indiában, sőt a nyugat európai városokban is, hol kisebb vagy nagyobb számban tartózkodnak. Egyik szónokuk visszatekintve a multra, kiemelte, hogy a mohamedanizmus az egykor vad és kegyetlen természetű arab népet nemes és igazságszerető fajjává alakította út — a mi ugy is van. — Szent könyvük egyetemességéről úgy nyilatkozott, hogy az magában foglalja mind Mózesnek, mind Jézusnak tanításait. A mohamedanizmus nem látszik, hogy feladta volna küldetésében való hitét és reményét.

Loyson Hyacinthe házassága, a mint a „Siècle“-ben maga beszéli, egy tavaszi estén kötetett Rómában. Az tisztán polgári házasság volt, de Passavilli kapuczinus barát, Iconium érseke megindító imát mondott ahoz. Passavilli volt az, ki 1869-ben a vatikáni zsinaton a megnyitó beszédet tartotta. És ő volt egyike azoknak, a kik három reformot sürgettek, melyek közül az 1-ső a jezsuita-rendek eltörlése; 2. több más szerzetes rend megszüntetése; 3. a papok házasságának megengedése. Az inquisitiót „gyalázatosnak és ördöginek“ mondotta. 1897-ben halt meg kegyvesztetten és akarata az volt, hogy egyszerű barát ruhában temessék el, püspöki jelvények nélkül.

Az Unitárius Passio eredete. Adorján Domokos, ki a Passio újabb szükséges kiadását tervezi, panaszosan említi egy cikkében, hogy hiába tudakolt mindenfelé, épen semmi felvilágosítást sem kapott az unitárius passio multjáról.

Mi úgy emlékezünk, hogy folyóiratunk egyik munkatársa, Kanyaró Ferencz, már több évvel ezelőtt ismertette a „Különfélék“ rovatjában fölfedezéseit, hogy az unitárius énekeskönyv eredete a Gyulafehérvárt őrzött Batthyányi-kodexben található. E kodexben a XVI. sz. 60-as éveiből eredt másolattal nemcsak a legrégebb unitárius énekek vannak

meg, megvanuak a zsoltárok is Heltai fordítása után, átírva szintén prózába. Megvan a passio is, de a befejező sorok nélkül. Utána következnek a lamentatiók. Mindezek olaszos írásban, kottával is gondosan ellátva. A csonka passiot ma ki lehet egészíteni az unitárius mesterek másolataiból, melyek a kolozsvári, kereszturi és tordai könyvtárakban egész a XVII. százig megtalálhatók. A Batthiányi-kodex legrégebb passiója csak annyiban különbözik a későbbiektől, hogy nyelve latinosabb, a kifejezések mégis a legtöbb helyen bámulatosan megegyeznek. A tartalomban csak annyi a belső különbség, hogy a későbbi passio kiterjed nem egyszer oly részletre is, mi a régiből merőben hiányzik. Oka ennek az, hogy a Batthiányi-kodex passiója inkább csak Máthé evangéliumát tartja szem előtt, míg később kori utódai mind a négy evangelista elbeszélésére egyaránt figyelnek. Azt talán mondanunk sem kell, hogy a tervezett új kiadásban a mai romlott nyelvhasználat szembevetőbb hibáit óvatosan kerülni illik. Ne adjuk nyilvánvaló jeleit egy negyedfélszázados emlék jóhiszemű megrontásával a mi magyartalanságunknak.

K—ó.

Auner és Brózer naplója. A közel múlt években került elő e két kolozsvári unitárius polgár naplója kocsárdi Gálfi Endre, Udvarhely város főjegyzője családi irataiból, ki anyai ágon utóda Brózer Péternek, az egyik naplóírónak, kit 1687-ben a kolozsvári unitária ekklesia „körül levő jószágának inspectorává választottak meg“.

Ez a *Brózer* Péter maga is aranyműves volt, valószínűleg fia annak a híres ötvös Brózer Istvánnak, a ki a kolozsvári egyház ma is nagyrebecsült, 3—4 ezer forintot érő, páratlan művü Rákóczy-kelyhét remekelte. A fiu, Péter is tekintélyes kolozsvári polgár volt. 1679-ben választják meg centumpaternek, 1681-ben ser-birónak, vagyis a kolozsvári serfőzőket a hatóság részéről ellenőrizte.

1682-ben künn van Apaíval a füleki ostromnál. A bevett vár falából ő is tört le egy darabot, a mit aztán magával hozott. 1682. okt. 2-án érkezett haza több kolozsvári társával.

1683-ban az átvonuló tatár tábortól szenved Kolozsvár; 1684-ben Brózert városi adószedőnek választják, 1690-ben hűtös assessor-nak. 1686-ban meghal anyja, a 70 éves Dési Szabó Zsófia. 1690 nyarán a sáskáktól, telén a tatároktól szenvedett sokat Kolozsvár. 1687. őszén reánk jött a római császár armádája s ez időtől kezdve éveken át csak ennyi a följegyzése: „Rajtunk laknak, s nyomorgatnak“. 1694-ben hozzáteszi: „Oh Uram! könyörülj rajtunk s elégedj meg ily bosszus ügyeinket, — szabadíts meg!“

Az ily átkos évekre következett el csakhamar borzalmaival a kitört Rákóczi-forradalom.

Auner Márton naplójának nagyobb része elveszett. Atyja Auner Gábor volt, ki 1673-ban halt meg 63 éves korában; anyja Kraicán Katha asszony, ki 1663-ban mult ki. Felesége Kádár Borbára, előbb Török Istvánné.

1675-ben centumpater, 1680-ban válik meg a ser-biróságtól, „melyet az nagy Ur Istennek segedelméből viselt szegény hazánknak hasznára, oly hasznára penig, mely soha“.

Itt megszakad a napló. Aunertől megtudjuk még azt, hogy 1678 szept. 25-én nyugodt el az Urban tiszteletes Bernard uram és 1679-ben tiszteletes nemzetes Radecius Bálint uram, ki Aunernek bátyja ura volt.

Mindkét naplót dr. Lukinich Imre közölte az Erdélyi Muzeum 1903. 108—113. lapjain. K—ó.

Egyed Mózes †. Most vesszük a lesujtó hirt, hogy egy kitünő tanárral kevesebb. Egyed Mózes váratlanul elhunyt. A kolozsvári Ferencz József tudomány egyetemen végezte tanulmányait. Mikor az unitárius collegiumban érettségít tett, akkor nyílt meg Kolozsvárt az egyetem és annak első hallgatói közt foglalt helyet. Mint tanársegéd szolgált a természettudományi szakon, s nem egy értekezés jelent meg tőle a szaklapokban. Mint elébb páncsovai s később dévai főreáliskolai tanár is a kiszabott munka mellett tudományos kérdésekkel szívesen foglalkozott és vizsgálódásainak eredményeit időszakonként közreadta. A magyar tanári testületben egyik legbuzgóbb munkása volt a tudománynak és a nélkül, hogy ez vallásos hitének rövidséget okozott volna. Egyházunk is egy hiv tagot veszített el benne.

Gyászhirek: *Sepsi-szentiványi Szentiványi Gyula*, a budapesti kir. ítélőtábla nyug. tanácselnöke, a Lipót-rend lovagja, Háromszék, Brassó és Fogaraszvármegyék volt főispánja, Sepsiszentgyörgy város diszpolgára, a magyarországi unitárius egyház fő- és képviselőtanácsának tagja, a kolozsdobokai egyházkör felügyelő gondnoka máj. hó 1-én életének 64-ik, házasságának 31-ik évében Farnoson más létre költözött. A család részéről gyászolják mindenekfelett neje, Sepsi-szentiványi Szentiványi Gyuláné, altorjai Szabó Polixena; gyermekei: Szentiványi Aranka, Szentiványi József, Szentiványi Erzsébet; testvérei: Szentiványi Miklós, kir. tanácsos, Háromszék vármegye alispánja. Szentiványi József kir. albiró, Szentiványi Gábor hunyadmegyei birto- kos, Szentiványi István, az unitárius egyház jószágigazgatója. Teteme

Bánffy-Hunyad vidékének nagy részvétele mellett Farnoson helyeztetett a családi sirkertbe örök nyugalomra. — *Derzsi Károly* gymn. tanár, a budapesti unitárius egyházközség nyugalmazott lelkésze, a magyarországi unitárius egyház fő- és képv. tanácsának tagja, jun. 6-án élete 56-ik s házassága 30-ik évében Tordán jobblétre szenderült. Halála a család részén legfájdalmasabban érinti nejét, *Derzsi Károlyné*, sz. *Nemes Izabellát*, s testvéreit: *Derzsi Dénest*, *Domokost*, *Gábort*, s unokaöcsését: *Derzsi Zoltánt*, kolozsvári collegiumunk felügyelő tanárát. Temetése Tordán a város közönségének részvétele mellett történt. A budapesti egyházközség felejthetlen első lelkésze haláláról külön gyászjelentést adott ki. — *Rédiger Géza*, szabédi unitárius lelkész, az „Erdélyi Irodalmi Társaság“ r. tagja, életének 60-ik évében Marosvásárhelyen jun. 7-én meghalt. Halálát családi részen siratják neje *Rédiger Gézáné*, K. Nagy Amália; gyermekei: *Emma*, *Székely Sándorné*, *Ilonka*, *Szász Ödönné*, *Jolán*, *Jakab Elekné*, *Ödön*, *Károly*, *Aladár*, *Margit*, *Péter Lajosné*, *Zoltán*, *Géza* és *Elemér*; testvérei: *Rédiger Ida*, özv. *Móricz Sándorné*, *Rédiger Béla* nyugalm. alispán, *Rédiger Emma*, özv. *Várady Józsefné*. Földi részét Szabédon helyezték számos barátja s a vidék népének részvétele mellett végnyugalomra. — *Egyed Mózes* dévai áll. főreálisk. tanár élete 54-ik, házassága 22-ik, tanári szolgálata 30-ik évében jun. 21-én elhalálozott. Elhunytát gyászolja neje *Egyed Mózesné*, kálnoki *Bedő Ilona*. Dr. kálnoki *Bedő Albert* nyug. államtitkár sógorát, *Egyed Ferencz* nyug. unitárius pap unokaöcsését vesztette benne, s mellettük nagyszámú rokonság, s több jó barát borúl gyászba véletlenül jött elhunytán. — *Serák Károly*, a budapesti állatkert igazgatója máj. 28-án élete 69-ik s házassága 18-ik évében elhalt. *Serák Károlyné*, *Thury Emilia* férjét, *Serák László*, *Alice* és *Mártha* atyjukat gyászolják benne s budapesti egyházközségünk egyik buzgó tagját.

ARANYKÖNYV.

Adakozás a kolozsvári egyházközség templom-tornya újraépítésére.

(I—X. közlemény.)

Magyarországi Unitárius Egyház	500	korona.
Sepsikőrispataki Bedő Dániel	200	"
Széplaki báró Petrichevich Horváth Kálmán	200	"
Kilyéni dr. Ferencz József	20	"
Vécei Sámuel és Farkas Vilmos	200	"
Sepsi-szentiványi Szentiványi Gyula	52	"
Ó-tordai Székely Miklós	20	"
Magyarországi Unitárius Egyház (2-szor)	1000	"
Dr. Jéger Kálmánné, Hilibi Haller Irma	20	"
Fekete Gyula	100	"
Egy társaság	20	"
Farkas Józsefné, Farkas Juliánna	20	"
Matskási Lajosné, Farkas Juliska	20	"
Unitarius kollégiumban 1883/4-ben végzett osztálytársak	60	"
Kaali Nagy Béla	10	"
Magyarországi Unitárius Egyház (3-szor)	1000	"
Ajtai K. Albert	10	"
Péterfi Dénes	600	"
Kisgyörgy Sándor	10	"
Gyulay László	300	"
Tóth Károlyné-Gyulay Etelka	100	"
Kilyéni dr. Ferencz József (2-odszor)	20	"
Bodolai-testvérek	10	"
Kövendi Gál Jenő	50	"
Zsakó István	30	"

Átvitel : 4572 korona.